

Соціальні впливи на ставлення до здоров'я молоді

Анна Трофименко

*магістрантка кафедри психології,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: TrofymenkoAY@krok.edu.ua*

Вікторія Острова

*кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: OstrovaV@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0003-3804-8942*

Збереження здоров'я населення виступає одним із ключових пріоритетів сучасного суспільного розвитку, однак особливої актуальності набуває проблема стану здоров'я молоді як соціально значущого феномена [1]. В умовах зростаючої соціальної напруги, економічних викликів і глобальних трансформацій спостерігається стійка тенденція до збільшення кількості соціально детермінованих та соціально значущих захворювань, що формуються в дитячому та підлітковому віці й часто зберігаються в дорослому житті. Це не лише знижує загальний рівень здоров'я населення, а й підвищує ризики інвалідизації та соціальної дезадаптації.

Результати численних досліджень, проведених вітчизняними та зарубіжними науковцями (Т. Burrows, М. Heidari, F. Bakhuei, М. Mahmoud Al-Momani, D. Sadeghi Bahmani, N. Lazurenko та ін.) [11, с. 28], свідчать про поширення серед молоді нездорових моделей поведінки - вживання тютюнових виробів, нераціонального харчування, підвищеного рівня стресу, низької фізичної активності, схильності до ризикованої сексуальної поведінки, травматизму та насильства. Подібні поведінкові патерни негативно впливають не лише на соматичне та психічне здоров'я, а й на освітню успішність, соціальну активність та подальший професійний розвиток [2].

До чинників, які перешкоджають формуванню здоров'язбережувальної поведінки молоді, належать недостатній рівень знань із питань здоров'я, а також відсутність у навчальних закладах сталого здоров'язбережувального середовища. Сучасний стиль життя молоді часто характеризується інформаційним перевантаженням, високим рівнем психоемоційного напруження, гіподинамією, надмірною масою тіла, різноманітними формами залежності (хімічної й нехімічної природи), харчовими адикціями, а також кризою морально-етичних орієнтирів і зниженням екзистенційної мотивації [3].

Складність проблеми полягає в тому, що система середньої спеціальної та вищої освіти змушена балансувати між завданнями інтенсифікації навчального процесу для підвищення якості підготовки фахівців та необхідністю оптимізації освітнього середовища для збереження здоров'я молоді. Попри впровадження профілактичних і просвітницьких програм, рівень реальної ефективності таких заходів залишається недостатнім. Вплив на це мають як об'єктивні чинники –

пандемія COVID-19, зумовлене нею дистанційне навчання, повномасштабна військова агресія Російської Федерації проти України, окупація територій, вимушена евакуація студентів і викладачів – так і суб'єктивні: висока активність молоді, зміна її ціннісних орієнтацій і потреб, динаміка комунікативних практик та форм соціальної взаємодії. Серед головних соціальних впливів на ставлення до здоров'я молоді слід виділити: родинні впливи, однолітків, освітнє та культурне середовище, цифровий вплив тощо [4].

1. Родинні впливи. Сім'я представляє собою первинний осередок соціалізації, тут формуються всі первинні базові уявлення про здоровий спосіб життя. Сім'я може впливати як позитивно, так і негативно на ставлення до здоров'я молоді. Прикладом позитивного впливу може бути демонстрація в сім'ї батьками здорових звичок, фізичної активності, здорового харчування і т.д. Негативні приклади – відсутність профілактики, нехтування здоров'язберігаючою поведінкою в колі родини.

2. Вплив однолітків. Молодіжне середовище сформовано згідно норм та стандартів, які мають великий вплив, іноді навіть більший, ніж батьківські настанови. Серед позитивних ефектів впливу слід виділити залучення до спорту, молодіжних проєктах, популяризація здоров'я тощо. Негативний ефект може проявлятися у формах девіантної поведінки в груповій молодіжній формі. Соціальне схвалення в групі однолітків представляє собою потужний мотиватор, саме тому зміна групових норм може сприяти підвищенню цінності здоров'я серед молоді [5].

3. Освітнє середовище. Вплив освітнього середовища на формування знань і навичок, необхідних для збереження здоров'я важко переоцінити. Даний вплив проявляється у програмах з основ здоров'я, психології, сексуальної освіти, профілактики стресу де відбувається формування базової компетентності. Крім того, важливу роль має прихований вплив – стиль комунікації педагогів, приклади їхнього способу життя.

4. Вплив ЗМІ та соціальних мереж. Сучасна молодь у великій мірі залежить від інформації, цифрового контенту, саме тому медіаформат відіграє ключову роль в формуванні картини світу молодої людини.

Сучасна молодь активно споживає цифровий контент, тому медіаформати відіграють ключову роль у конструюванні уявлень про «нормальність» і «успіх». Позитивний вплив проявляється в популяризації спорту, здоров'я, екологічної свідомості тощо. Негативний вплив проявляється через рекламу шкідливих продуктів, через деструктивні виклики, некритичне наслідування блогерів, інформаційне перевантаження [6].

5. Соціально-культурні чинники. Ставлення до здоров'я на рівні суспільства визначається соціальними цінностями, якістю та доступністю медичних послуг, рівнем соціально-економічної стабільності, культурою та традиціями. Культура тут відіграє роль спільної традиційної відповідальності [7].

Таким чином, ставлення молоді до здоров'я є результатом складної взаємодії сімейних, групових, освітніх, медійних і культурних впливів. Формування

позитивного ставлення до здоров'я потребує комплексних соціально-психологічних і освітніх програм, які одночасно працюють із цінностями, мотивацією та соціальними нормами.

Це є не лише індивідуальним вибором, а складним конструктом, який формується під впливом множини соціальних факторів та середовищ. Ці впливи можуть бути як прямими (через інструкції, правила), так і непрямими (через наслідування, норми, доступність).

Список використаних джерел

1. Соціальна обумовленість та показники здоров'я підлітків та молоді : за результатами соціологічного дослідження в межах міжнародного проекту «Здоров'я та поведінкові орієнтації учнівської молоді» : моногр. / О. М. Балакірева, Т. В. Бондар та ін. ; наук. ред. О. М. Балакірева ; ЮНІСЕФ, ГО «Укр. ін-т соц. дослідж. ім. О. Яременка». Київ : Поліграфічний центр «Фоліант», 2019. 127 с.
2. Закаляк Н.Р. Аналіз стану здоров'я студентів педагогічного ВНЗ і пошук шляхів їх реабілітації Педагогічні технології формування культури здоров'я особистості: Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених і студентів (3 квітня 2015 року, м. Чернігів) Редкол.: М.О. Носко та ін. Чернігів: Чернігівський національний пед. університет, 2015. С. 29-31.
3. Зеленюк О. В., Чекмарьова В. В, Бикова А. (2018) Сучасна парадигма формування здоров'язбережувальної життєвої поведінки як складової гуманітарної освіти студентів Науковий журнал «Молодий вчений». Педагогічні та психологічні науки (4.3). с. 29-32.. URL: http://molodyvchenu.in.ua/files/journal/2018/4.3_56.3_2018.pdf
4. Мілашовська В. О., Любінець О. В. Оцінка власного здоров'я та інформованість про здоров'язбережувальну поведінку. Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. 2023. № 1. С. 20–26. URL: <https://doi.org/10.11603/1681-2786.2023.1.13703>
5. Мухамед'яров Н. Формування здорового способу життя: теоретичний аспект. Вісник Харківської державної академії культури. 2013. № 39. С. 249–256.
6. Остащенко Н.Д. Сучасні тенденції спрямовані на збереження здоров'я людини //Збірник наукових праць. Харків, 2021. Випуск 2. 238 с. URL: <https://health.nuph.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/zbirnyk-naukovykh-prats-2021.pdf>